

Základy psychologie 2

Úvod do studia psychologie osobnosti
PhDr. Denisa Denglerová, Ph.D.

Psychologie osobnosti

Obecná psychologie x Psychologie osobnosti

Dvě rozdílné cesty:

- zkoumání jednotlivých složek osobnosti
temperament, charakter, sebepojetí, motivace...
- pohled na osobnost prostřednictvím koncepcí různých autorů
  - behaviorismus – Watson, Skinner,...
  - psychoanalýza – Freud, Jung, Adler, Horneyová,...
  - humanistická – Roger, Maslow

Definice osobnosti

Co je to osobnost?

**Osobnost v laickém slova smyslu – „...osobnosti
Superstar jsou rychlokvašky...“**

Definice osobnosti

Pokus o utřídění definic osobnosti:

Sběrné definice osobnosti

Strukturní definice osobnosti

Integrativní definice osobnosti

Hierarchické definice osobnosti

Adaptační definice osobnosti

Definice osobnosti na základě rozdílů a jednoty

Situační a interakční definice osobnosti

Definice osobnosti (Smékal, 2002)

Osobnost je jednotná psychofyziologická celost, integrace dynamických vztahů mezi biologickými (konstitučními) a sociálními momenty. (K.Gotschaldt)

Každý člověk je v určitých ohledech jako všichni ostatní, jako někteří lidé, jako žádný jiný člověk. (A. H. Murray)

Osobnost je integrovaný, k seberealizaci směřující systém psychických a psychofyziologických funkcí individua, které jsou v neustálé interakci s prostředím. (P. Říčan)

**Osobnost je konečný produkt našeho systému zvyků.
(J. B. Watson)**

Definice osobnosti (Smékal, 2002)

Osobnost je konvergencí všech podstatných kulturních tendencí v psychice. Čím kulturnější člověk je, tím méně může být jedinečnou osobností. (Vernon)

**Osobnost nezáleží na vlastnostech, ale ve způsobu jejich spojení.
(Peters)**

Osobnost je to, čím se jeden člověk odlišuje od druhého z hlediska kvantitativního i kvalitativního. (H. J. Smith)

Osobnost je sumou psychických reakcí člověka na mínění, které má o něm jeho okolí. (Ch. H. Cooley)

Psychoanalýza, neopsychoanalýza

Sigmund Freud

Vědomí x předvědomí x nevědomí

Struktura osobnosti

ID – je iracionální, princip slasti

EGO – je racionální, princip reality

SUPEREGO – princip dokonalosti

Intrapersonální konflikty

id versus ego, id versus superego, ego versus superego

Obranné mechanismy – slouží pro ochranu ega před myšlenkami, které jsou zraňující, úzkost vyvolávající.

Vytěsnění, sublimace, regrese, fixace...

C. G. Jung, A. Adler, K. Horneyová, H. S. Sullivan, E. Fromm, E. Erikson, ...

Behaviorismus, neobehaviorismus

Otec behaviorismu J. B. Watson

„...Dejte mi tucet zdravých dobře rostlých dětí a vlastní specifický svět, v němž bych je vychovával, a já vám ručím za to, že z každého z nich vychovám specialistu podle objednávky: lékaře, právníka, umělce, vedoucího prodejny, ba dokonce i žebráka a zloděje, bez zřetele k jeho vlohám, sklonům, tendencím, schopnostem, zájmům a výbavě jeho předků...“

Behaviorismus, neobehaviorismus

Důraz na chování, viditelné projevy organismu.

Reakce (jednání) člověka je funkcí prostředí (stimulu) a osobnosti (black box).

Ivan P. Pavlov

Teorie klasického podmiňování – nepodmíněný x podmíněný podnět.

Clark L. Hull, B. F. Skinner

Rozvíjeli teorii podmiňování, zamýšleli se nad zamezením vyhasnutí podmíněné odezvy.

John Dollard, Neal E. Miller

Zabývali se procesem učení, vymezovali jeho složky.

Humanistická psychologie

Abraham Maslow, Carl R. Rogers

Opozice vůči behaviorismu i proti „pudovým“ silám psychoanalýzy.
Zdůraznění svobody a individuality.

Optimistický pohled na organismu, může být moudřejší než vědomí.
Vůle k seberealizaci, mohou jí být postaveny překážky.

Sebepojetí – názor člověka na sebe sama (pozitivní, zhodnocující
nebo negativní, znehodnocující). Je formováno rodiči a dalšími významnými
osobami.

Nepodmíněné kladné přijetí, upozorňování na chyby v chování x na chyby
v člověku.

Kongruence – shoda mezi prožitky přítomnými v organismu a tím, jak jsou
symbolizovány v já.

Názor na lidskou povahu

Psychoanalýza

Behaviorismus

Humanistická psychologie

Názor na lidskou povahu

Psychoanalýza
negativní

Behaviorismus
neutrální

Humanistická psychologie
pozitivní

Je chování svobodné nebo determinované?

Psychoanalýza

Behaviorismus

Humanistická psychologie

Je chování svobodné nebo determinované?

Psychoanalýza

determinované

Behaviorismus

determinované

Humanistická psychologie

svobodná volba

Základní motivy

Psychoanalýza

Behaviorismus

Humanistická psychologie

Základní motivy

Psychoanalýza

sex a agrese

Behaviorismus

popudy různého druhu

Humanistická psychologie

sebeaktualizace

Struktura osobnosti

Psychoanalýza

Behaviorismus

Humanistická psychologie

Struktura osobnosti

Psychoanalýza

id, ego, super ego

Behaviorismus

zvyky

Humanistická psychologie

self (jáství)

Role nevědomí

Psychoanalýza

Behaviorismus

Humanistická psychologie

Role nevědomí

Psychoanalýza

maximalizovaná

Behaviorismus

prakticky neexistující

Humanistická psychologie

minimalizovaná

Vývojový důraz

Psychoanalýza

Behaviorismus

Humanistická psychologie

Vývojový důraz

Psychoanalýza

psychosexuální stádia

Behaviorismus

kritické situace, učení – identifikace a imitace

Humanistická psychologie

vývoj obrazu sebe sama

Bariéry osobního růstu

Psychoanalýza

Behaviorismus

Humanistická psychologie

Bariéry osobního růstu

Psychoanalýza

nevědomé konflikty, fixace

Behaviorismus

maladaptivní zvyky, patologické prostředí

Humanistická psychologie

podmínky hodnoty, inkongruence

Paradigmata v psychologii osobnosti

W. Stern rozlišil dvě základní paradigmatata v psych. osobnosti:

Nomotetické (generalizující) – snaží se formulovat obecné principy a zákony, vystihuje to, co je společné všem lidem, ztrácí se zřetel k individualitě.

Idiografické (individualizující) – snaží se popsat jedince, vystihnout jedinečné.

Cvičení – vymyslet příklady nomotetických a idiografických tvrzení, které popisují lidské chování, jednání, prožívání.

Teoretická psychologie osobnosti

- **Co je to osobnost**
- **Z čeho se skládá = struktura osobnosti**
- **Jak spolu tyto komponenty souvisí**
- **Jak se osobnost mění v průběhu ontogeneze**
- **Jak osobnost funguje = dynamika osobnosti**
- **Jak je možné osobnost poznat**
- **Jaké jsou poruchy osobnosti**

Praktická psychologie osobnosti

- **Jakou osobností je tento člověk**
- **Jak se bude tento člověk chovat v takové a takové situaci**
- **Jak bude tento člověk řešit daný úkol**
- **Proč je tento člověk takový, jaký je**
- **Jak se bude utvářet osobnost tohoto člověka, když na něj budou působit takové a takové podmínky, okolnosti**

Folková psychologie

= laická, lidová psychologie, implicitní psychologické teorie

Východiska folkové psychologie:

- **Člověk disponuje značným množstvím sdílených znalostí o světě, které mu umožňují anticipovat události a být v interakci s druhými lidmi.**
- **Lidé mají obecně tendenci hledat a nacházet kauzalitu ve vztazích mezi prvky událostí.**

Souvisí s tzv. common sense = zdravým rozumem, laickým, selským rozumem. Do laického rozumu patří naše implicitní znalosti, vědomosti o jednotlivých oblastech světa a života (různé obory – fyzika, chemie...psychologie).

Folková psychologie

Jak se vytváří vědomosti laické psychologie?

- pozorování chování druhých lidí
- pozorování vlastního chování a prožívání
- zobecnění postřehů o lidském chování
- zobecnění postřehů o vlastnostech osobnosti a o lidské psychice

Popularizace poznatků vědecké psychologie ovlivňuje vývoj folkové psychologie!!!

Cvičení

Pokuste se ve skupinkách vymyslet několik rozdílů mezi vědeckou a folkovou psychologií. Co je to zásadní, v čem se liší?

Folková x vědecká psychologie

- Zabývá se jen tím, co je nutné nebo naléhavé pro život společnosti
- Mentální logika – promítání mimoracionálních postupů do zpracování informací
- Běžný jazyk, pojmy se nedefinují
- Idiografická
- Normativně zabarvená
- Singularismus – rozpory mezi poznatky se nelibě nesou
- Všestranné systematické studium předmětu bádání
- Postupy, jejich norma je dána formální logikou
- Přesné vymezení pojmů, definice
- Nomotetická
- Nehodnotící
- Pluralistická

Kde hledat další informace?

Literatura:

Victor J. Drapela: Přehled teorií osobnosti

Milan Nakonečný: Psychologie osobnosti

Pavel Říčan: Psychologie osobnosti

Vladimír Smékal: Pozvání do psychologie osobnosti